

Ján Matejko (1838 – 1893)

Napísal Administátor
Štvrtok, 19.05.2016 o 18:03

{rokbox

thumb=|images/stories/clanky/tyzdennik-mini.jpg|images/stories/clanky/tyzdennik.jpg{/rokbox}

Po otcovi Čech. Narodil sa v Krakove. Je najvýznamnejší maliar poľských historických udalostí. Jeho najznámejší obraz je Bitka pod Grunwaldom s rozmermi 426 x 987 cm. Matejko sa stal slávnym už počas života. V Krakove je v jeho dome múzeum.

Ján Matejko je aj autorom doteraz najstaršieho zobrazenia Zborovského hradu. Možno kvôli jeho histórii meral na bričke ďalekú cestu. Zborovský hrad bol krátku dobu poľským majetkom. Ján z Ostrogu, tarnowský gróf a krakovský kastelán, hrad vyženil. Potom ho v roku 1601 predal Žigmundovi Rákocimu.

V roku 1866 vo Varšave vyšiel v Tygodniku illustrowanom článok o Zborovskom hrade. Na titulnej strane týždenníka je obrázok hradu. Pod ním je text: Zamek w Zborowie (Rysował z natury Jan Matejko). Ján Matejko v článku poeticky popisuje cestu z Bieczu do Zborova (skrátene):

„Nad skalami v potokoch ako žeriavy nad vodou usadili sa chalupy Rusínov a mnohé cerkvi svietia – každá tromi striebornými kupolkami. Nebyť krížov pri cestách vedúcich pustým krajom, niekto by povedal, že to nie ľudia v horách v puklinách skál po hrstiach zasiali zrno, ale vtáci tu hospodária.

Keď som vošiel do obce Zdynia, počul som pieseň Rusína. Kráčajúc za ťahavými tónmi smutnej piesne vkročil som do chalupy. Horal vyrezával šindle a spieval si:

Wyjdu za worota, taj se zadumaju,
Lude orut, sijut, ja niczto nemaju.
Utratil ja lita marne w żurbi a kłopoti,
Nichtoż myni ne poradyt bidnomu siroti.

Konieczna, to už je koniec, hranica. Za horami sme v maďarskej zemi, v šarišskej župe. Uprostred Slovákov, neodlišujúcich sa jazykom od našich tatranských horalov a beskydských Rusínov. Odev dedinčanov s tmavými farbami obliekol sa do tónu celej krajiny. Chlapi majú dlhé vlasy. Klobúk je obrovský s vyhnutým okrajom, alebo čiapka z baránka ako nosia Čerkesi.

Hovoria zároveň po rusky ako aj po poľsky. Žid a Cigán okrem oboch tých jazykov vedia zvyčajne ešte po nemecky a maďarsky. Ďalej je Zborov s dvomi kaštieľmi grófov Erdödy a Sirmay. Hneď nad mestečkom na strmom kopci sa týčia rozvaliny hradu kedysi silného rodu Rákoci. Jeho najstaršiu časť tvorila na samom vrchu trojpodlažná budova bez nádvoría postavená v tvare podkovy. Vysoká rohová štvorhranná strážnica sa týči od juhovýchodu. Hradné izby, ako možno ešte s ľahkosťou spoznať, boli štíhle s hrubými múrmi. Všetko bolo postavené z pieskovca. Celá stavba bola obohnaná mohutným obvodovým múrom zosilneným baštami. Z vnútornej strany boli k nemu pristavané stajne, obývacie miestnosti pre hradné služobníctvo a sklady. Pod nimi boli pivnice. Medzi budovami a vyššie položenými časťami hradu bolo nádvorie.

Najkrajšie sa hrad vyníma z poľany na južnej strane. Taktiež z Ostrej Hôrky nad bardejovskými prameňmi, odkiaľ je nádherný výhľad na pásmo hôr.

Okolitý ľud nenazýva hrad Makovica, ako je to možné vidieť na mapách. Nazýva ho iba Rákociho hrad. Makovica je dosť veľká hora dobré dve hodiny od Zborova položená medzi ruskými dedinami. Podľa nej si vlastníci panstva dali titul. Tak si písal Benedikt Zudar z Makovice. Taktiež dávnejší mukačevskí ruskí biskupi si písali knieža na Makovici. Ten istý titul používal na začiatku minulého storočia slávny vodca maďarského povstania František Rákoci.“

Nomen omen – priliehavé pomenovanie. Poľsko – slovenský dom v Gorliciach je pomenovaný po slovenskom architektovi Dušanovi Jurkovičovi. Na poľskej strane Karpát navrhol 31 cintorínov počas 1. svetovej vojny. Poľsko – slovenský dom v Bardejove je bez mena. Prečo ho nepomenovať po veľikánovi poľského výtvarného umenia Jánovi Matejkovi, ktorý tu zanechal stopu?

Napísal: Štefan Hanuščin